Historiografia de la Senyera Reial

Autor:
Data de publicació: 01-05-2009

La Historiografia de la Senyera Reial és l'estudi bibliogràfic i crític dels escrits sobre la història de la Senyera Reial. En aquest camp s'han destacat eminents heraldistes com Armand de Fluvià i Escorsa o Alberto Montaner Frutos preocupats a analitzar quina interpretació s'ha fet en cada moment històric sobre la Senyera Reial.

La Historiografia de la Senyera Reial és l'estudi bibliogràfic i crític dels escrits sobre la història de la Senyera Reial. En aquest camp s'han destacat eminents heraldistes com Armand de Fluvià i Escorsa o Alberto Montaner Frutos preocupats a analitzar quina interpretació s'ha fet en cada moment històric sobre la Senyera Reial. (en Georg-hessen en fa un recull exhaustiu)

REDUCTIO AD ABSURDUM
Als manyos que es foten en plan borde els hi dic: Cogéis la galera del Museo Marítimo de Barcelona.. la ponéis en el Ebro delante de la Pilarica, con tres maños por banco -con el cachirulo- y empezáis a bogar.. Cuando lleguéis a Córcega, Cerdeña, Sicilia, Reino de Nápoles, Malta, Atenas y Neopatria.. me avisáis y reconoceré que fueron conquistas aragonesas en vez de catalanas, ya que de acuerdo con el sentido común: un reino de Aragón sin salida al mar no puede tener conquistas hechas por mar.."_

La historiografia medieval i doctrina heràldica del rei Pere el Cerimoniós
En cap dels cronicons i dels annals medievals apareix cap esment a senyal dels Quatre pals anterior a Ramon Berenguer IV. Des de les Genealogies de Roda de Isábena (980-990) i el Cronicó Rivipullense I que anota els fets des del 985 al 1191, passant pel Cronicó Dertusense II redactat des del 1097 fins el 1210, i Cronicó de Sant Cugat, fins arribar al Chronicon Barcinonenses IV redactat fins el 1452 i que anota els fets des del 714 al 1405 no es diu res sobre el Senyal dels Quatre Pals. Tampoc en el Cronicó de Sant Feliu de Guíxols redactat a finals del segle XIV i que anota els fets des del 980 al 1312, o en les èpiques Gesta Comitum Barchinonensium, Liber Maiolichinus, De captione Almerie et Tortuose i tants d'altres, s'esmenta el Senyal Reial anterior a Ramon Berenguer IV. Malgrat el citen diverses vegades i apareixen ja algunes de les llegendes relacionades amb el senyal dels Quatre Pals, caldrà esperar a les Cròniques dels reis d'Aragó e comtes de Barcelona per què es reculli la primera versió historiogràfica sobre l'origen del senyal.

[amaga]historiografia medieval i doctrina heràldica del rei Pere el Cerimoniós

Imatge 1 Imatge 2 Nom, Data, Autor, Text

Ordinacions fetes per lo Senyor en Pere terç rey dArago

(1344)
Rei Pere IV d'Aragó "el Cerimoniós"
«De la manera de sagellar ab segells de cera e ab bulla: (...) En apres declaram que en la bulla deu esser duna part ymage reyal la qual sega sobre cadira en la man dreta sceptre e en la sinistra pom reyal tenga e de mantell reyal vestida e de corona reyal en lo cap decorada e en torn letres nostre propri nom ab titol de nostre regne Darago e alscuns allies ab aquell contenens: e de laltra part un escut en lo qual sien les armes Darago que son aytals una creu per mig del escut e a cascun carte un cap de sarray. En torn empero sien letres les quals esprimen tots altres titols de regnes e de comtats romanens» [1]

Crònica dels Reis d'Aragó i Comtes de Barcelona

(o Crónica de San Juan de la Peña)
(~1359~1370)
Rei Pere IV d'Aragó "el Cerimoniós"
Explica que va ser el rei Alfons II d'Aragó "el Cast" (1157-1196), fill del comte Ramon Berenguer IV de Barcelona i de la reina Peronella d'Aragó, qui va modificar les antigues armes i senyals d'Aragó i va adoptar els bastons. En la versió escrita en aragonès s'explica que el rei Alfons II d'Aragó: "mudó las armas a seynnales de Aragón e prendió bastones". En la versió escrita en català: "mudá armes e senyals daragó e pres bastons". [2] En una altre còpia més luxosa escrita en català, i que fou enviada al monestir de Ripoll, hi ha una miniatura que representa el pare del comte Guifré el Pilós amb l'escut dels quatre pals en homenatge a Carlemany.

Genealogia regum Navarrae et Aragoniae et comitum Barchinonae

(1380)
Rei Joan I d'Aragó «el Caçador» i fra. Jaume Domènec
És una genealogia encarregada pel futur rei Joan I d'Aragó "el Caçador" a fra. Jaume Domènec on s'hi detalla que Ramon Berenguer IV, després de casar-se amb Peronella: «[Ramon Berenguer IV] mai no va voler ser anomenat rei, sinó administrador del regne, ni va canviar les armes comtals, i àdhuc el signe reial és aquell era del comte de Barcelona» ("Numquam tamen voluit rex appellari, sed administrator regni, nec arma comitatus mutare, unde adhuc signa regalia sunt illa que comitis Barchinone erant")[3]

Imatge 1 Imatge 2 Nom, Data, Autor, Text

Crònica universal de 1425

(1425)
(Anònim)
En aquesta crònica anònima es recull novament la Doctrina de Pere IV d'Aragó: «E lavors lo dit rey Alfonso mudà ses armes e feu senyal de bastons, car devans feya la creu blave e lo cap de moro».[4]

Crònica aragonesa del segle XV

(segle XV)
(Anònim)
En aquesta crònica aragonesa anònima es repeteix novament la Doctrina de Pere IV d'Aragó: «Aquesti lexó las armas de Aragón, que eran el campo blanco, la cruz vermella con quatro cabeças de moros, et tomó las armas de Catalunya: los bastones de oro et flama».[5]

Histories e conquestes dels Reys de Arago e Comtes de Barcelona

(1438/1495)
Pere Tomic
"que los reys d'Aragó haguessen aportar les armes del comte de Barcelona".

Historiografia de l'edat moderna
Els historiadors de l'edat moderna i gran part de l'edat contemporània, tant aragonesos, com valencians, com catalans, es limitaran a repterir l'origen barceloní de la Senyera Reial, afegint-hi però, les seves pròpies teories, versions i llegendes sobre com i quan els comtes de Barcelona adoptaren aquest senyal heràldic.

[amaga]Historiografia de l'edat moderna

Imatge 1 Imatge 2 Nom, Data, Autor, Text

Crónica de Aragón

(1499)
Gualberto Fabricio de Vagad
"ese dia levo la bandera o Seña Real de Aragón Diego Denbun, fidalgo especial dese mismo reino, porque los aragoneses le suplicaron que pues las armas tomava de Catalueña, que el dizen que fue el primer que truxo los bastones o palos de Catalueña por armas, que le pluguisse dar cargo de la Seña Real de Aragón a fidalgo aragones".

De Aragoniae Regibus et eorum rebus gestis libri V

(1509)
Lucio Marineo Sículo
"rubu colous et crocei: que sunt arma Barcinone comitatus"

Crónica d'Aragón

(1524)
Lucio Marineo Sículo; traducció de Juan de Molina
"Colorado y amarillo que son las armas del condado de Barcelona".
[Armas de Aragón]: "insignias de Aragón que son segun primero diximos una cruz blanca en campo azul"

Chròniques de Espanya fins ací no divulgades

(1547)
Pere Miquel Carbonell
Repeteix la Doctrina de Pere IV d'Aragó i atribueix l'origen de totes les insígnies reials al comte Ramon Berenguer IV: «[el comte de Barcelona] nunqua volgué pretitular rey sinó príncep de Aragó, ne volgué mudar les insígnies o armes del comtat e comte de Barcelona ans aquelles soles usà, e no de les del regne, ne del rey de Aragó, com aquelles que reputava més insígnies de totes altres, e són aquestes armes del comtat e comte de Barcelona quatre pals vermells o fogaiants en camp d'or».[6]

Segunda parte de la crónica general de España

(1551)
Pere Antoni Beuter
"Y el emperador, viendo que havía sido en aquella batalla tan valeroso que, con muchas llagas que recibiera, hiziera

maravillas en armas, llegóse a él, y mojóse la mano derecha de la sangre que le salía al conde, y passó los quatro dedos ansí ensangrentados encima del escudo dorado, de alto a baxo, haziendo quatro rayas de sangre, y dixo: "Éstas serán vuestras armas, conde." Y de allí tomó las quatro rayas, o bandas, de sangre en el campo dorado, que son las armas de Cathaluña, que agora dezimos de Aragón"

Anales de la Corona de Aragón

(1562)
Jerónimo Zurita
"armas del conde de Barcelona, bastones roxos en campo de oro"
[Armas de Aragón]: "cruz roxa en campo de plata, con las quatro cabeças"
[Los reyes]: "preferían las armas de Cataluña por descender los reyes por línea de varón de aquellos príncipes".

Crónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia y de su Reyno

(1564)
Rafael Martí de Viciana
"quatro barras coloradas en campo de oro, dadas a don Jofre, primer conde de Barcelona" [1]

Ad Regum Aragonum veterumque comitum effigies, in Regia Cæsaraugustanensi Deputationis Aula positus, Inscriptiones

(1587)
Jerónimo de Blancas y Tomás
Versió en castellà: Inscripciones latinas a los retratos de los reyes de Sobrarbe, condes antiguos, y reyes de Aragon, puestos en la Sala real de la Diputacion de la ciudad de Zaragoça, de Diego José Dormer (1680)
"fueron preferidas las armas de Barcelona a las reales de Aragón".

Col·lecció de retrats dels reis d'Aragó de Filippo Ariosto

(1586-1587)
Jerónimo de Blancas y Tomás i Filippo Ariosto
"fueron preferidas las armas de Barcelona a las reales de Aragón".

Col·lecció de retrats dels comtes de Barcelona de Filippo Ariosto

(1587-1588)
Francesc Calça i Filippo Ariosto

Aragonensium rerum commentarii

(1588)
Jerónimo de Blancas y Tomás
"fueron preferidas las armas de Barcelona a las reales de Aragón".

Garcia Ximénez
de Sobrarbe

Guifré I
de Barcelona
(el Pilós)

Íñigo Arista
de Pamplona

Ramon Berenguer I
de Barcelona
(el Vell)

Ramir Sanxes
d'Aragó

Ramon Berenguer II
de Barcelona
(el Cap d'Estopes)

Sanç I
d'Aragó i Pamplona

Ramon Berenguer III
de Barcelona
(el Gran)

Ramir II
d'Aragó
(el Monjo)

Alfons I
d'Aragó i Pamplona
(el Batallador)

Pere I
d'Aragó i Pamplona
(el d'Osca)

Ramon Berenguer IV
de Barcelona
(el Sant)

Peronella I
d'Aragó

Alfons II d'Aragó
(el Cast)

Principat de Catalunya Regne d'Aragó Regne de València Regne de Mallorques Regne de Sardenya Regne de Sicília

Ramon Berenguer IV el Sant (1137-1162)

Alfons I el Trobador (1162-1196)

Pere I el Catòlic (1196-1213)

Jaume I el Conqueridor (1213-1276)

Pere II el Gran (1276-1285)
Jaume II de Mallorca (1276-1285)

Alfons II el Franc (o el Liberal) (1285-1291)
Jaume el Just (1243-1311)

Jaume II el Just (1285-1327)
(1285-1295)

Jaume II de Mallorca (1295-1311)
Frederic II de Sicília (1296-1336)

Sanç I de Mallorca (1311-1324)

Alfons III el Benigne (1327-1336)
Jaume III de Mallorca (1324-1349)

Pere III el Cerimoniós o el del Punyalet (1336-1387)
Pere II de Sicília (1337-1342)

Lluís I de Sicília (1355-1377)

Maria de Sicília (1377–1401)

Joan I el Caçador (o el Descurat o l'Amador de la Gentilesa) (1387-96)

Martí el Jove (1395-1409)

Martí I l'Humà (o l'Eclesiàstic) (1396-1410)

Referències

? Bofarull, Pròsper: Documentos inéditos de la Corona de Aragón, Tomo V; Ordinacions
? versió catalana del 1366
? Pedro López Elum. "J.Domenech crónica. Textos medievales 42".Anubar ediciones.1975.València ISBN 84-7013-067-6
? Fluvià 1995, pàg. 25
? Riquer 1983, Vol. I, pàg. 126
? Fluvià 1995, pàg. 59

Bibliografia

1983 Riquer, Martí de. "Heràldica catalana des de l'any 1150 al 1550". Vol. I i II. Quaderns Crema. ISBN 978-84-85704-34-7.
1995 Fluvià i Escorsa, Armand. "Els Quatre Pals. L'escut dels Comtes de Barcelona". Ed. Rafael Dalmau Editor (Episodis de la Història, 300). ISBN 84-232-0478-2.

Vegeu també

Senyera Reial

Això és una versió de ca.wikipedia.org

Comentari d'Otger Katalón (molt bó)
L'origen dels 4 pals de gules (vermells) sobre fons Daurat és incert. No hi ha cap prova 100% segura que digui que és d'origen català, francès (carolingi) o aragonès i possiblement mai no se sabrà.

Ara bé, les dades històrics més plausibles fan que el seu origen pugui ser català. A part de les llegendes: la famosa de Guifré el Pilós (que sovint s'utilitza per intentar desmuntar l'origen català adduint que només es tracta d'una llegenda), també en trobem d'altres com la dels 4 pals de la creu cristiana possiblement relacionada amb el fet que les firmes utilitzades en els pergamins i les monedes dels comtes Ramon Berenguer -fins al IV, passant pel II, i III i per tant anterior a la unió amb Aragó-, estaven formades per una creu amb 4 punts dibuixats en cada un dels 4 racons de la creu,

o també l'origen llegendari basat en la Oriflama dels reis francs, o l'origen basat en el tetragrammaton hebreu (YHVE), que eren símbols cabalístics coneguts a la Provença i la Catalunya al segle XII, o que els pals (alguns diuen barres) representaven el nombre de territoris (comtats) que s'anaven incorporant al vassallatge del comte de Barcelona fins fixar-se en en el nombre de 5 pals grocs sobre fons vermell (dels 5 comtats) que donarien els 4 pals vermells (interpretat al revés de com es fa habitualment)

o més recentment: un estudi publicat al Diari de Terrassa el 13 de gener de 2011 per Ignasi Català on hi ha un vincle amb les 4 ratlles que sovint dibuixaven els ibers en les seves ceràmiques (algunes d'elles exposades actualment als museus de Lleida i de València i que es poden trobar a Internet).

O estudis del tot seriosos com el segell personal de Ramon Berenguer IV en un document datat en 1150 i per tant la matriu anterior a aquest (alguns dirien que era a causa del seu matrimoni amb Peronella d'Aragó, però el fill de tots dos: Anfós el Cast batejat, per cert, amb el nom de Ramon, concedeix a la vila de Millau a Occitània (possessió del comtat de Barcelona des de 1112), un segell amb els 4 pals i una bloca, quan la bloca mai apareix a cap document, segell o moneda d'Aragó, mentre que sí que apareix en els segells catalans anteriors a la unió amb Aragó).

Un altre dada inqüestionable: les cròniques de Pere IV d' Aragó o Pere Terç com el mateix signava (Terç, pel comtat de

Barcelona), diu referint-se al fill de Ramon Berenguer IV i Peronella Ximenes d'Aragó), Anfós (Ramon) el Cast: " muda les armes i Senyals Darago e pres bastons ".

O bé una altra dada inqüestionable: La comtessa consort de Barcelona Maria de Luna (aragonesa de naixement), referint-se al escut dels 4 pals diu (encatalà): "el senyal del comtat de Barcelona, sent aquest de barres grogues i roges".

O bé una altra dada: Martí l' Humà diu quan es refereix al seu besavi Jaume II quan envia el seu fill a la conquesta de Sardenya, li diu: "Fill, jo us do la bandera nostra antiga del Principat de Catalunha".

Una altra dada: en el llibre: " Genealogia regum Navarrae et Aragoniae et comitum Barchinonae " de l'any 1380 hi ha escrit: " Ramon Berenguer IV no va canviar les armes comtals i així el senyal reial és la que era del comte de Barcelona (f34.v): (" numquam men voluit rex appellari, set administrator regni, nec arma comitatus Mutare, unde adhuc signa regalia sunt illa que comitis Barchinone erant ").

Una altra dada: en els sepulcres de la comtessa Ermessenda i de Ramon Berenguer II mort el 1082 i per tant molt anterior a la unió amb Aragó, que estan a la Catedral de Girona i que es poden visitar actualment sense cap problema, apareixen setembre pals vermells sobre camp groc. (aquí hi va haver polèmica quan es van descobrir l'any 1982 ja que els detractors deien que Pere el Cerimoniós va fer posar els pals a posteriori, tesi que no suporta ja que no tindria sentit si els hagués fet posar a l'interior dels sepulcres ja que no es podrien veure des de fora d'ells).

Tot això fa que el origen català dels 4 pals sigui extremadament més probable que l'origen aragonès que tan sols se sosté per la tesi dels lemniscs de la butlla papal que el papa va concedir al rei Sancho I d'Aragó i Pamplona. Els lemniscs són uns fils de seda que pengen de la butlla de colors groc i vermell, però que recentment s'en han trobat d'altres colors (uns 35 lemniscs, dels quals només 11 són vermells i grocs, i els altres són blaus i verds) i que per altra banda els colors presumiblement papals no estan documentats com vermells i grocs fins a partir del segle XV.

Un'altra teoria és la del " casament a casa" per la que Ramon Berenguer IV entra dins de la família aragonesa i adopta els seus símbols, però aquesta teoria tampoc se sosté perquè en aquell temps no existia a Aragó l'equivalent del dret català de la pubilla (hereva que en casar-se, el seu marit adoptava el seu cognom i els seus béns). Històricament no hi hagut cap reina hereva a la Corona d'Aragó

Bé, doncs, segur, segur, no hi ha res, però com deia.. és més plausible l'origen català. Però dos coses sí que són segures:
1. Tots els experts estan d'acord que els 4 pals, originàriament no eren símbols de territori sinó de llinatge, com a mínim a partir de Ramon Berenguer IV, per tant no representaven ni a Catalunya (ni Barcelona) ni Aragó ni cap altre territori, sinó a una dinastia. Era per tant un símbol personal que amb el temps es va anar convertint en símbol territorial dels regnes d'Aragó, de València i de Mallorca, del Principat de Catalunya i d'altres territoris d'Occitània i de la Mediterrània.
2. que aquells que afirmen rotundament com a cert l'origen aragonès dels 4 pals, no respecten la escrupolositat i el rigor que requereix un estudi científic correcte.